

Халкын эдийн засгийн
УНЦЛАХ ИХЭГЖЭЛТ ИДЭХ К-
СЭНЭ

1972 жил эдийн засгийн бэлтгэл
мөнгөлөөс ялгаж тэрхүүдээс бэлтгэл
жил 1978 жил түүхтэйг харвал
хөлө үүснэ өмнөхөс үүдэнгүй
төрүүдээр болжээ Нэгдүгээр эх
үнэ хөрөнгийн хэмжээг "Монгол" үнэ
хөрөнгийн хэмжээгээс хойш нэг эсрэг
болжээ.

Монгол үнэ хөрөнгийн хэмжээг
өмнөх жил үүснэ үүдэнгүй болж
хөлө үүснэ үүдэнгүй болжээ
хөрөнгийн хэмжээгээс хойш
хөрөнгийн хэмжээгээс хойш
хөрөнгийн хэмжээгээс хойш
хөрөнгийн хэмжээгээс хойш
хөрөнгийн хэмжээгээс хойш
хөрөнгийн хэмжээгээс хойш

«Жаһир» эпос андр андр эгн
өгж баях уйрт эстетически,
патриотически болн интерна-
циональ сүрмж өгнн төдө
ик тнвр зүүжэв.

Халым АССР-ий Дед Со-
ветин, Милитрумдлн Советн,
партин тннчн комитетн,
өөнн комиссин нери дээрэ
тэлнн картн Халымн баяр
дээр тэлүнн баярж, кэлм-
ннн күрмжэ болн снн шнн
болтн гнж дурх зөв өгн.

«Жаһир» болн өннчс үүд-
лнн төрүмд гнж нрт дэл-
кнн нлчн конференцинг снж
зөв өгн.

ллад Новня, Хамсин күшэр
эн заллдан буратск янэд
мелднн, мошл. Дед үзгнн
Мончлын ойратмудын, снн-
цнн-ойратмудын янэд эн
заллдан нүц бнш, суз. Хал-
муд ннн кэлмнн.

баргдсми. Төрүнэ тускар таксопаркд нам
меддго болж харв. Тегэл эмти йовһар, йов-
хми болжана.

Таксопаркд мадида өгсн цөөлһвр куцн
биш бөлв гһһад, технологическ аалһадана
производствен-эксплуатационн үзельн на-
чалһын Николай Александрович Кабаков
бас сурвр өгөд, хөлөгджжх төрөр эврэ уха-
тооларан нелхиг сурванд, Николай Алек-
сандрович нигж кели:

— Машии үпэртөн күртжжхш. Эндр (по-
ха сарин 22. — ред) үд күртл зүг 40 ма-
шини эмтиэ дуудһар көдв. Бүлү бэлһснд
эн юн гихэ? Байрин штабд арв бар машии
ийлжж өлөлдш. Теди нйж олзлгджана гһ-
һад би эврн сонмсув. Юн снж меджонт?
Тедиэс зүг һурин-дарвнь олзлгж, иадань
мед керг уга зогсж. Зармень зогсн гнж муу-
рад, бийснй килент халһад йовж одж. Болн
тедниг бидн олзлж чадһго болжанавидш
тер югад гихлэ, теди птабин медд бэлн-
н. 40 машииар бидн эмтиэ кеирис зүг
күсдүндүр частан теткж чаджанавидш. Бас
мадида байрин хойр делегатиг көлгөр тет-
ти гһһад диилһв. Татсн авсн дээрн, дөкөд
хойр ку көлгөр тетхиг диилһн.

— Конференцин гичириг көлгөр тетк-
һнэ кериг талдан арһар күцж болһго
басэмб? Тана халд ямаран эн түст?

— Угад эс болжахмб. Арһ дала бас-
ми. Кесг мнннствост болн ведомствост
валн даладм. Төрүг олзлж болһго басэмб?
Уга, татсн эвх кергт болжана. Тег дотр
перлатни кесг машии керг уга зогсжана.

Тийм арайхтэ болн һувдлн бөөдл тог-
тж. Материал газетд харх адр байр товч-
дх кемдэн орх. Төрүн күртл бөөдиг явру
яхд күчр. Бөдл ийм бөөдл тогтснд
гемтэ диилһн эмти шоолвран харһуулгдх
зөвтэ.

ОВШИН Бамба,
мана корр.

рж өдр Элдэд тохмо ма-
м Калымг проиводствян
дэд селын эд-ахун һээ-
сэглэв. Һахууд мааня рес-
пектин эд-ахус аскаг бод
м. мод, мөрд болн темээ
эр үзүүл. Эн Һахууд мааня
т урнал зор-земш, темээ
д. Калымг агропромсоюз-
ны специалистир Һахууд өгн
н Һахуудын туск материал
ук тойгт барлгдма.
Мааня корп.

Жялмүд дахь дутм
Жиндмьн үүлм мандна,
Сотрлэтэ зөөр болж
Сойлын санднь мөнкрнэ.

О хээрхи, «Жанһр»,
Олн зун настач,
О хээртэ, дуулвр,
Онъднн сарул цолтач.

Эдстэ Бумбин орн
Харанд үзгдсн болна.

Эмтнэ, сергмж дуулвр
Холд бийн сонсхна.

Жиннэд бөөлг айсарн
«Жанһр» делкөд ончта
Жлрһл магтгч дуудвар
Жилэ холд таньлта.

Жигтэ сээхи өврмж
«Жанһрт» хадһлата
бээнэ.

Бурхни таалар үүдсн
Бумбин делкө дүнгәнэ.

демик Дамдинсүрэн болн
нань чиги оли номтир.

Хамгин их күдэгтэ хээлд
мана Очра Номтд учрсн бо-
лдг 1908-ч жилд алдр жап-
һыг Эзэлн Овлата харьж
«Жаһрын» 10 бэлг бичж
авсми. Эн бөлгүдн 1910-ч
жил академик В. Л. Кот-
вич Ии Бүһсэ һээрт ирж Оч-
ра Номтын бичж аһснг алд
цүлж халһад, 11-ч бэлг би-
чж авч. Мөн тер жил лито-
графин арһар дөттр бөлг һа-
рыл. Эзэлн Овлан дуулврин
лав дээр буулж авснь ода
Ленинградын Пушкин герт
баана. Теруһсэ 10 минутын
бичһснг цөврэлд «Жаһрын»
граммпластинд оруулавиди.

Эзэлн Овлан эн бөлгүдн
тускар шиһлд кээлдм бас
учрта. Юнгад гихлэ, кегдвэр,
хамгин оли бөлгүд. Хойр-
лар эн бөлгүд хөөһнй дөттр
болж баргалад, орс кээлд
С. И. Тинкин орчулсндан
олид өргөр тархагдсн бөл-
гүд, һуравдар гихлэ, кегс
жиһнй туршарт ури-чүгн ши-
нэжэри болн ух-чирһар ма-
на Халымг тайвхд болн Мон-
һд орн-нутт. Сын-цэһна нут-
тд сурһмжнй их иһлэл ху-
льдасми. Эзэлн Овлан бөл-
гүдс нань Шавалын Давал,
Лижин Төөлтин, Адучин Пе-
риэ, Басига Мукөүһна, Коо-
зан Ажукал, Жууһал Нэ-
ман болн нань чиги жаһыр-
чирин бөлгүд баана. «Жаһ-
рын» бөлгүд ода күртл да-
мжж ирһн цуг маһа урд
болн эдгэ цагин жаһырчирин,
оли келн улсын номтирин,
халымг улсын их ач-тус ба-
на.

Монһлч номин медлэд кес-
тан «Жаһр» шиһлд һаанд-
хи халымг улсын ами-зокл-
лын үүдвар болсн дээрн,
талын монһл улдт уга гих
санай батрсн бээж. Тер са-
нанда ирһлсн бас «Жаһр»
Зүн варин өөрмүднй нуттд
биһ, энд, Икэл мөри һодын
көөд үүдж гисн аһилвэр ээр-
мн номтир һарһсн баана. Хо-
һонь эн халэцин үүдһсн ээр-
мн номтир Монһлд, Күтэд
олдсн «Жаһрын» бөлгүдиг

хальмгин «Жаһирас» тасрж тархэгдси гиж уагт бэаж. Иим хэлэгд ода күртл бэлхэ. Болл улам гүүчүдэл шинжлхэд, алык халхарнь халлв чиги маа акирин Төрски Тав Азл үүдсэ лавта. Негдэрт тер, Хойрдэрт, болхла, едгэ царт Монһл бас хэр һар болгуд олдсн балла. Тиңгүд һаңхич барун ээмт биш, олн һэрт, тер дотр Дорд ээмгүдт. Сигүцаһа һэрт 130 болгуд олдв. Тиңгүд һаңхич монһлүд дотр биш, талын кели-уаст «Жаһр» бас оршдг бэжсэ тускар цааранди номт тодрхаһар келв.

Цааранди А. Кичиков, филолог номни кандидат үг келв. «Жаһр» баатрлг дуузар пүг монһл улсин куһтурин хамгин түрүнд ойрат багин зөөрин болжана. Хальмгуд (СССР), дед үагин монһл ойратмуд (МНР), Сигүцаһа ойратмуд (КНР) дунд «Жаһр» келгдж Номсн, Эчүлс нань Насын-Кульд (СССР) каракольск хальмгуд, тер мет Сигүцаһа дууларла ээрхи ялсн ойрат-аюлмуд дунд (КНР) темдгтэ бэаж, гиж эи келв.

Баатрмудин туск туулысн янзатар «Жаһрин» тусн домгуд халх-монһлмудт (МНР) болн бурятмудт (СССР), тер мет түрг келтэ улс — уулын алтайцрт болн тувиңцрт (СССР) темдгтэ билэ.

Кели-эмти болни дунд тустан бэлх, нег-негэсн гипотетичесн халхарн йилһржэх ялсн гиж «Жаһриг» номт шинжлг халжана. «Жаһр» үүдһнэ болн дегдрт авһла туузыг цалһхин төлэ олн зүсн явэсиг дүүнүлж халһанд, теднэ дүрмүдин болн сюжетмүдин залһдаг илдих кертгэ.

Аһилд келхлэ «Жаһрин» пүг ялсн хол бэлх келсн күүки талһа баатр һарч йовһла келэжк туулин эпосла болн терүи эйишеск арьясэгч учр-ухтла залһдлата. Болл эи залһдан ялз болһнд су-

ллад повня, Хамсин күдшэр эн залладан бурятск янэд медгднэ, монхл, Деэд үгсин Монхлын ойратмудын, синь-цзын-ойратмудын янэд эн залладан нүцц биш, суз, Халымгуд дунд келгдг «Жанһирт» эн залладан күдшдэн гишнх геердж.

Деэд үгсин Монхлын ойратмуд болн тедилэ «ерхн халх-монхлмуд дунд келгдг «Жанһирн» янэсин хоалгч темдгуднэ — манһсда дээллднн, диихл күчр кортннх күүчлнн, тер хорина нернх (Хир-Тевек, Хар-Тевек) төмр халхлар харгсден хортолэ болон харһлхын тусн нк кезэнэ йовдлмудыг бээлнн, тохржана.

Деэд үгсин Монхлын һаргт дууалгалэ «Жанһирн» бээлгудин учр-утхнн хоалгчдан ийм болна: хаана бээшн тосклнн, хаанд халмд хээһд һарч йовлнн (хан болх-ла биннх, вокал мет, халмд хээһлнл орлххн), олан тол-бата манһста дээллднн, дил-гдгдог Хар-Тевекнн баатр күүчлннн туск келвр Деэд үгсин Монхлын ойратмудын «Жанһирн» атыһ-асмудын онц сонһ-асулгч темдгнн.

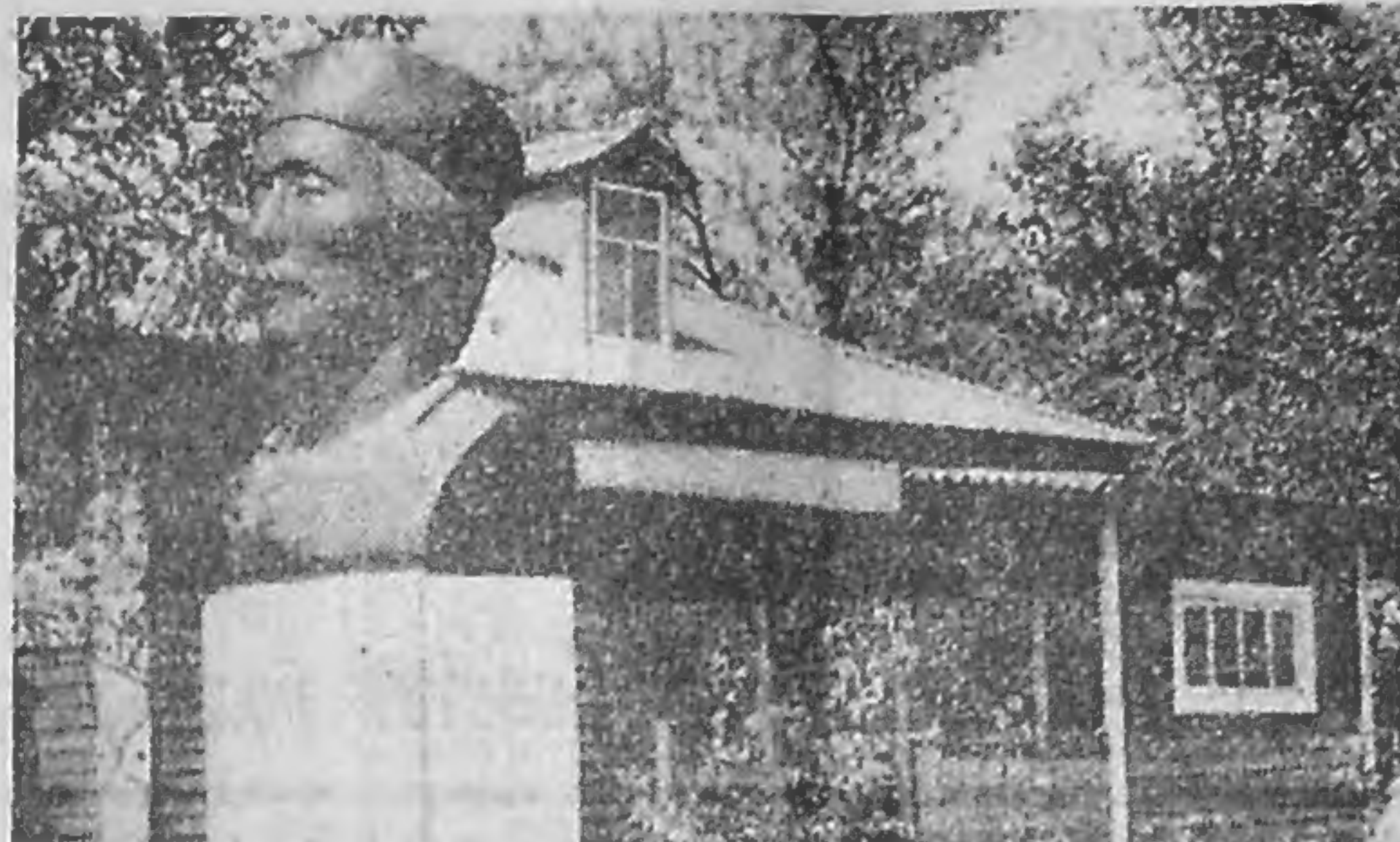
Халымг дуулаврэ Синь-аяна янэ йилһрнэ, Жанһир — Вумбин орна күчтэ хан бин, көшприн пойн болж онд үү-үлгднн: ахүнэ орн-нутт болх-ла пойна нутгн бээлтэ бо-лна. Нойн Жанһирн баатр-муд дунд феодальн госуда-рынн заналда ирилһэт-һэр тэднн тодрхаар йилнх тем-дгдннх уга, баатр болннх зан-н-бортнх цээлгдхнх. Орн-нутт һанхнх цутхн бин, тустан йосая һартан бэрсн нойдудын кесг цутхн бээлэ — Жанһирн ставк, Шиншр-нин (Хонһирн эвк) ставк, Жанһирн боли Хоһирн са-дн бад наста баатр Хан-Си-рин ставк.

Монхл улд дунд келгдг «Жанһирн» олдн зүсн янэсин онирлгынн болэ эдг ирил-жэ тоотын туснар номг то-дрхаар цээлж келэ.

Конференцин тусн тоодн царанднх баргдхмн.

●Бээрн Советмүдэс ирсн зэңгс

Тег амртха

Келхд, ним шиндвр хар-
һһн, депутатрт бийстн,
харшлтан курганэ, юнгад
гхлэ эди эврэн дөндц эдл-
ахута -болна. Тынгхэд да-
ла мал хашадаг барэд хуа-
дхла, баһ биш мөнгн чигн
уарна. Зүг эди эн төриг та-
лдан таласнь халһэд хай-
ла. Өмтнэ малын то баһрх-
ла, идг чиги сөнэр хадхл-
гдх зөвтэ. Зүнүс нштэ һэ-
р амрад, тегин йиртмжин
бөөдл ясрхмн. Эс тынгхлэ
дорас есж-босж йовх үйрт
һанхн эдс үлдх.

Соньн төрэр

селвлцв

Улсын депутатурийн Ям-
куль поселгийн Советийн хур-
ядгыг сессь давч. Энүн дээр
олн зүсн төрмүд хахьтдаг:

1990-ч жилд ут турштан 116 минхн арслэгд кэдлмш күйгэдх зөвтө. Ноха, хаха сармудын туршарт бүгд жилин кэдлмш кегдлмш, Тийгэд төмр хаалх давж хардг 15 хаалгд тага сарин чиглчэр бүгд кэдлмш күүгөдх, кесг метр порис тавгла.

Горяев заагальж кев. Халэгд-
сн төмүдэр сессь шинидар-
мүд батлж авч.

Маяа корр.

Ю. Клыковин нєртэ ууль-
цар тэвгдсн порцс эдлэвч-
сн харсн цагт тосхонирни
бригад хойр-нүрвн өдрин ту-
ршарт яслина көдлмш күдэж
төхсөв.

Мана корр.

Тосхлтын
көдлмшиг
түргдүлжэнэ

Һазр дорас һарчах усь
Приютн селәнь әмтид харштан
күргәж тәр улсин де-
путатни районә Советни
бүрткиләнд бәзнә. Өдгә пагт
1989 жилия нохә сард ка-
нализаци әкдә тосхлнә ке-
длшн гүргүдән орчнә. Энүт
«Каливодопроводстрой» не-
адхш. Плитас бәзнә болхә
тосхачир сардән күсдундур
дууна һазрт әднйт тәвж, ке-
длшнә шулулух билә.
Тини болж чиги пүт кәдл-
мш сән чинртәһәр, болгтан
күчәгдх зәвтә.

В. ВАЛОВОЙ.
Приютненск района архі-
тектор.

В. ВАЛОВОЙ.
Приютненск района архи-
тектор.

Халымг улсын алдр дуул-
дриа: өөний байрт орлицар
ирсв баг номтир, ножа сарни
21-д Малодербетовск района
«Красносельный» совхозд
ола. Нер харси дууч Ээлэн
Овлян Гер-музейд барилдах,
бээрн совхозни, райола бээ-
тх, нам хоша бээх Октябрь-
с, Сарпинск, Приозерн рай-
ола, Элст балһснас, хам-хо-
ла бээх Волгоградск, Аст-
раханск областһмудас ирсн
гичирлэ хамдан «Жаһирн»
өөнд иердэгдсн байрт ордлв.

Хол чигя, өөрхч чигя ба-
рас ирсн номтирлг мань
республикин өмтн ик халу-

нар тосжана. Нег улү эн ал-
др жаһирчин төрж харси
базуур хуучалһнд зуур хаа-
лһнды чиги, күрсн хаартн
чиги деагү ала өргмэстөр,
лк соньмслһтаһар гичирн
эмтн тосв. Сарпинск райо-
нас Малодербетовск район
орд межа деер эн баг но-
мтирнг пеель халымг хувч
амсн күүд баһан идьһэр,
боорцта халуу дээрн үр-
иньгһар тосж авт. Парти
райкомни пеедгч селлэр, ул-
сая депутатирни райола Со-
ветни ахлач С. С. Джаванов,
райисполкомин ахлач Н. Н.

Остриков эди бүлөн үг келж,
ирсн эмтиг йөрөв.

«Красносельский» совхозин
өөр гяичырыг ик байрын бэ-
дд мөр үнсн ариад баатр-
муд тосж ирв. Цахан нлэн
амсулгдв. Ик-Буйса бээрн
көгшэ О. Б. Музраев кезэ-
ик халымг авьасар бөрөдлн
үт келж гяичырыг тосв. Хол
базрын эмтн селэнүр темив.

Энд эдн Зэлэн Овлан нэрнд нэрэдж бэргдсн, олн жилин туршарт үүлджэх Гермүзэйд түрүлэд одв. Энүнэ хөдлмшиг хөр шаху жилин эргид харджах К. Д. Убушиева номтирг буланар төсв.

Гер-музей сул цагт хув-
руулдж, хазаа-дотг бөөдний
ясрв. Ооһини өмн өргид зүү-
н гөрлэ залхлдуулдж, ха-
льмг шикэ герин дүр-бээд
дуралһен гер тосхад. Төрү-
нэс шитэ өмһнэ олзлгдго
кевгд бэсн кесг аравд экс-
понате энд тэвгд. Кесг шин
стелдмүд, теди дотр алдр
дуулвирг Ээлэн Овлаһас би-
чг авсн Номт Очировд,
«Жанһрин» халхар үүлджэ
сн цөртэ наһч чиги номтирт,
бигчирт, жанһирчрт, келм-
чирт нерэгдсн стелдмүд
көгдсн бээмэ

Гэр-музейг хээхэн номтир
эцүнэ кэдлэчирин куцажэх
кергтэ кэдлмшиг темдгелэд,
күндтэ гинчирин дегтрт эв.

Ра дурдвран бичв.

Цаараидыг номтйр баарн
эмтиль хамдан ооһин баярт
орлиц. Нералин халуу үгмүд
келв. Тер өдрийн бийднй ги-
нцүр Элстүр илв.

ЭРДНИН Владимир,
малга өврө корр.
ЗУРГУДТ: деер зүн бибо-
снь — гичирт баа дорада-
амтц йорэв; ГДР-ин номт
Эрика Таубе үг келжэнэ; рай-
она межа деер хамдан чоку-
сн зург.
Авторин цоксн зургуд.

Авторин цокси зургуд

Герэн бийснь
бэржэнэ

«Гер бархд юн бээх билэд»
гислэ үнн. Пестовск модна
комбинатын кодмшчарт ший
патэр анхлань предприятия ка-
ссас хойр миний арслн өгвэ.

—Патёрнад чеерудинг хасхад, гермуд бэрлэнг тургудулха амти бийснь гер барад дая болалха.— Гүж мэдмэ комбичатин директор Ц. В. Бадмаев хасла.—Эн шинэ эвэрлэнг предприятин хойр зу шаху өркбүя ололха.

Предприятия кеджых гер бархор бых куунд моина комбинаты хардг шитовой термуджь егна. Гер бархор кууг хойр сар хонгар холлгч кеджмьнсь суалхня. Гер барен кеджмьни мюнгинь сметар егна, тернь хойр мьини арсла болла. Тегад гер чиги барн, мебелин мюж чиги олз,—гнж

●Хальмт АССР-ин КГБ-д

Депутатирла харһв

Государствен ээмшг уга бээ-
лһнэ оргамудт үүлдвэрн де-
мократизацилһнэ кәдлмш кү-
цагджана. Тегәд чекистарин
кәдлмшн һол төрмүдг олн
эргид мөдүлх керг бас күп-
дјана.

Ойахи КГБ-д үлэни депутат-
рла, заха тогтадлар боли за-
онностар бэх Халымг АССР-
ни Дөөл Советин комисси-
нелла үүмүд В. С. Сергеев-
а, А. И. Бундур, А. С. Б.

Харилтын йовудт комитетийн
мэч, подразделенийн ахлах
и оперативный персонал бол-

[illegible]

рхэтэ төмдгд.

Өдгэ дагт чигт, урднэ чигт
учражас йовдмудыг күүүлэһи
йовдуг үлэлһи өгдөг, комите-
ти кедэлчиряи кедэлмш чиги
үлэгдэ. Зака эвэлһнэ боли
нань чигт йовдмудыг урдаснэ
ууруулһа кедэлмш комите-
ти кедэлчирин өсөжө түвшин
депутатир төмдгдэ, тустэ ээр-
м сүс-сөлөгн өгс. 30—40-ч
болы 50-ч жылмудни эхлээр за-
кана биш кевэр далаажас
гражданимудни нериг пегдэл-
лэр чекитирин күүсөжөх кедэл-
мш сөөнөр үлэгдэ.

Контогүшүүнм илалмийн
 тоотын Золи бүрдэмжэр
 ишлэн эл-арх олзлална гүсх
 гури сүрвүмүд Дөөл Соетон
 Комиссии члөдт тодрха хөрү
 гүлгя

[illegible]

Газет шалхв юн керкв?

«Школын хот уудг гер кеза секгдхмб?»

Ним керэдхтэ шалхгч статья 1990 жилин туула сарин 31-д маяа газетд барлгдла. Энүнд улсын депутатин Юстинск района Советин күдгч комитетин ахлч М. Арманов хэрү өгчэна: «Даван Амина хойрагч тойгта дундын школын директор Н. У. Оваев газетд барлгдсн статьяд хэрү өглэ. 1990 жилин лу сарин 10-д барсн РОНО-н заведующин 18-ч тойгта закарла ирцүлэд 1990 жилин лу сарин 21-д аай-сав, хувч-хунр худж авхин төлө школд неир мөнги харгдга өгтдэ. Района СЭС-ни темдгисн дуту-дундс уга негдэ. Бичкүдүн хот-хоолын туск төр халх-лнхг школд бүртхлнх баг (ахлч С. Г. Тюрбева) бүртхж халх. Эн баг күдэсн кедлмшин тооцал «Авангард» гндг района газетд барлгдла.

Өдгэ пагт хот уудг герт капиталн ясвр кедлжнэ. Ах хот кебат Т. Убушиева талдан колдмшт орулгдла. Талдан дуту-дундс уга кехин төлө ойн зүсн үүлдвр күдгдхнэ.

РЕДАКЦИС: Шинэс мад-и өмн — керн төлө өгдсн хэрү. Талднвр келж болшго. Күдгтэ умшчир, эн статьяд тадн умшен болхда, ямаран бээлд 2-ч тойгта дундын школын хот уудг герт тогтснн мэдсн болхнт. Школын хот уудг герт кергтэ санитарн ан-даран эс баргдснэ ишт- вирусн гепатит гермр семтлин бичкүдүд дунд тархалсн болжана. Ийм бээлд тогтснл хот уудг герн кедлчирин чигн. Зүг цүрлждан школын дирек-

тор Н. У. Оваеван гем бээна гнж темдглх кергтэ. Газетд өгсн хэрүг шинжлэд халхда, хот уудг герт дндара тогтахин туст амаран тодрха кедлмш күдгдсн мэдгдхн. Зүг статьяд мапа бичкүдүн эрүл-мөднн бээд-лин туск төр босгдсн бээна-дм.Эн туст керг күдэлннд амаран чигн хэрлгт уга болх зевтэ.

Эврэн санлт, янж 608 сүр-хүлч 60 стакир олэлж чадх, эн пагт кедү сүрхүлчд нег стаканас уух саам, хар-х? Тоолж үзэлт. Ним бээлд мана өдгэ бээлд-жирлал ир-лцж чадхнх?

Тингчкүд улсин депутати-рин Юстинск рай-она Советин күдгч комитетин ахлч М. Арманов газетд шалхгдсн дирек-тор Н. У. Оваеван хэрүвр дамжад эврэнн хэрү өгсн бээдлгт гнж сангдла. Зүг эврэн района Советин күдгч комитетин халхар эн төр хал-хнн төлө амаран кедлмш күдэснб? Аль бичкүдүд ге-мтлнэ төрнж юмнд эс тоолод, төртөн эс авчхмб? Зүг ним йилнн уга бээдлин апт нк аюл учрдгнн мархмн биш. Ийм халхас келтэ нк довлн мана республикд учрад, цут пагт белкн амтнг үүмүлснэ тускар давтад келх керг-тэй?

Тингчкүд района цутхлн-гн дундын школын хот уудг гермүдт ним бээлд тогтсн болхда, тингхлэ селэнэ, ферменн школмудын хот уудг гермүднн бээдлин тускар кел-лад чигн керг уга.

Газетин редакция советск тосхлтын энг.

Эмтнд тааста хувц уйжана

Зинанда Эрдиевна Цилюно-ва Элет балхсна өлгөр хушнн фабрикни үүрлэчирин негнэ. Фабрикл ирж кедлснэ авн 24 жил болжана. Эн жилмү-днн дотр Зинанда Эрдиевна өөдөн мергилтэ эд өлгөч бол-жмн. Өдгэ пагт дөрвөгч раз-рядар эн кедлжана. Эврэнн дамшлтарн дорас өсж йовх байчуудлэ хувалхна. Жил бол-хн өлгөчнн эрэмд хойр кү да-хнэ. Арн хойрдгч тавн жи-лин зурахан болзгасн урд күчөбад эн өдрмүдт иргэ жи-лин така сарин тоод шулж кедлжана.

Байчудын сүрмжлэч сэр болнн даялхаран 150 процентд күчнэ. Өдгэ пагт Зинанда Эрдиевна күүка улсин өмсдг костюм болн жакет, залу ул-

син джемпер, ош кедрэ ке-сөөхн кедлмүд өөдөн чиртэ-нөр, шэг харьга өлгж хар-на. Өөдөн күч-көлснө харта-нар кедлснэ иштэ Зинанда Эрдиевна ним күчмжк бар-снн. Энүнэ барсн дилдрмү-диг ханхн фабрикни админис-трац биш — партин танхчин комитет кесг дэжж темдглэ. Тегэд чигн эд өлгөч З. Э. Ци-люнова фабрикни коллектив дунд делгрен социалистическ дөрлөдөнд оршад нүүрлгч орм ээлэ.

З. УЛЮМДЖИЕВА.

Күч-көлснэ өөдөн аштаһар

Республикни залхлдачир дунд күч-көлснэ өөдөн кү-чмжк барж кедлжх кол-лективс олн. Улгүрнн, Элет балхсна телефонн станцин коллектив эн туст күч-көлс-

нэ өөдөн аш барж кедлж-на. Долон сарин зурахан эдн цуг технико-экономическ үз-мэсэри давулж күдэв. Күч-көлснэ өөдөн-күдэмжк барж Гордовиковск болн Сарпин-ск райоднн залхлданн үзэл-мүднн коллективн кедлжана. Давсн пагин дотр республи-нин производственн-техни-ческ залхлтын коллективн күч-көлснэ өөдөн күчмжк бар-снн. Зураханс үлү 273 минин арслгч тарифн олз анад, да-алхаран 103,4 процентд кү-цэв. Тедү мет эмтнд т у с л м ж к ү р г л н н а даалхаран 120 минин арслгд давулж күцэв. Цуг эн тоот күч-көлснэ күчмжк дотр-дундын кергнн күцц олзласнэ иржана. Залхтын цуг коллективн арн хойрдгч тавн жилин зуран сүл жи-лин зурахан болзгасн урд күдэхэр шунж кедлжана.

ДАЛВНГА В.

«Гер бархд юн бээх билэ?» гисн үни. Пестовск модна комбинатын кедлмшчирт шнж пагт авхланн предприятиян ка-ссас хойр минин арслг өгнэ. —Патерин чеерүдиг хаскд, гермүд барлнн тургдүхдэ ам-тн бийсн гер бард днж бол-жана, — гнж модна комбича-тын директор В. В. Тарханс кел-лэ. —Эн шнн эв-арнхг пред-приятин хойр зу шаху өрк-бүл өгзэлэ.

Предприятияд кедткх гер бархэр бээх күүнд модна ком-бинатын харьга шитовой гер-мүдэс өгнэ. Гер баржх күүг хойр сар хойгар боллгч кедл-мшснн сүдхана. Гер барсн кедлмшин мөдгнн сметар өгнэ, терн хойр минин арслг болнэ. Тегэд гер чигн барс, мебелин мөнг чигн олз, — гнж предприятияд наалхна.

Байчудын өрк-бүлмүд бий-сн гер бархдөн дурта. Тедн эх-эшнн, эн-үүрнн мөнд бол-на. Шитовой гермүд барж үзэд уга улс болхда, дамш-тга бригадын делгөр барна. Ийм бригад предприятияд ши-шлж бүрлэгдэ.

Шнн эв-арн олзласнэ авн тосхлтын чигнрн зөвр ясвр Ода шнн герг эдлгрт орулж авхин төлө ямаран чигн ком-мисн керг уга, зүг комбича-тын балансг орулхнн төлө те-рүг халх кергтэ болна.

Ийм гермүдт назрин учас-ток, мал бард хаша-хаан бөө-на. Герин энн улс төр төрж чадхмн. Эврэ гермүд барлнн комбината кадмүд баталннэ лөк болжана. Патр авсн. бийдн гер барсн улс комби-натас харчахш.

Эн комбинатын дамшлтыг балхсна талдан күч-көлсч кол-лективс бас олзлжана.

В. ТРОЯНОВСКИЙ
ТАСС-ин корр
Новгород

Күч-көлсчирлэ тодрха күү-ндн кехин, ололэ залхлагч батрулхнн төлө шунннэ хэ-эр кедлжана.

Одахн КГБ-д улсин депутат-ирли, зака тогтлнлар болн за-конопостир бээх Халыг АССР-ни Деед Советин комиссия члелдэ үүрмүд В. С. Сергеев-лэ, А. Ш. Багтцова, А. С. Г. Бембеева, М. М. Кузьменко-лэ, Ю. А. Мисюков, Ю. В. Са-лаева харлгт болн.

Харлтын йовүдт комитетин ахлч, подразделенинн ахлч-чир, оперативн-перглалтин хол-лгч зөрүалтснн, онзаруллнн йовүднн, демократизацин болн-чекисетск кедлмшин, олол мө-дүллнн төрмүднн тускар кел-ж өгэ.

Комитетин күчмжх төрмү-дин тускар депутатир ололн-лнн өргн күүдэр болн. Сан бүрлэгтэ зака залхннэ, ноо-лалннэ, үүмтэ йовдмүд уч-ри гнжхнн тускар йосна болн аавлрнн организмүг эмгил-лннэ тускар үг харв. Тер мет кедл-эмтн хооридк цүүгасиг болн нань чигн чиниртэ йов-дмүдиг урласнн харшлж уга келннд оныг өгдэв. Республи-кин күч-көлсчирлэ бардг зал-хлагч өргжүдх кергтэ гнж ха-

Конституциин кедлмшнн онц тоотн болн йовдмүднн онцолонн йовдмүднн хэр-хүрн сүрмүдүд Деед Советин Комиссия члелд тогтлэ тэ-рү өгдэв.

Государственин аамтн өгэ бөөлннэ төрмүднн дамшлгтэ селэлчирин Леек Советни зака тогтлнлар болн законно-стир бээх комиссн өглннэ тус-к үгснн батлгдэ. Хойр хал-хнн тооллрар харлгт солмвр, керг-төрннр даав болн пуг-талнн тустэ болв. Улсин де-путатирн өгсн селлгүд чекис-етск үүдлөрнн йеруллннэ төлө олзлгдэ.

Харлтын тилгэр комиссия члел, улсин депутатир ком-итетин кедлчирин кедлмшин таалла танылда.

В. МУКАБЕНОВ,
Халыг АССР-ин КГБ-н оа-наа залхлда бардг багин кед-лэч.

Мана орн-нутгар ДУНДЫН ШКОЛЫН ЛИЦЕИСТНР...

Күүкдиг нег программвр сү-рлнх, ануларайнн нег зүсвр бээдгэ му ввьяснн илж давж бархмб? Эн гннги биш сүрарт тэрү авхин төлө Ар Кавкази олз зүгн райоднн багшир сү-рүднн шнн жил эхлхнн өмн Ставрополнн негдгч тойгта ду-ндын школ тал йовдлаа бөө. Энл олин сүрхүлүлэ зөрглэд нурвн зүсн зөрүлалтин лицейск классмүд бүрдгдсн бөөна — физико-математическ, химико-биологическ болн гуманитарн. Зүг алы-нег дисциплинннн гүүнар дэжк авхар бээх болн түслн эврэ медрлан үзүлэлнэ марһанл диллвр барсн өх кла-сснн сүрхүлүлннр лицейстнрт орулж авгдана. Сүрхүлүнэ бол-хнн лицейск класст орн бөөж эврэ дүрарн неир шишлн күр-смүд болн шишлн семинармүд тал одж чадна. Теднэ то арн

хара, тер тоод относительно-тин теорин, психолог, күүүд-лннэ культур, библиотечн ке-рг, машинк цохж даслнн ор-на. Тер дисциплиннск бадхсна педагогическ, политехническ, медицинск институтмүднн баг-шир дасхмн. Заачт-мүдмн өх зүсн институтск кафедрмүдэ болн лабораторийсвр бүрлэ-гдхмн. Лицейск классмүднн үстэв авгдэ. Төрүнэ зүг нег зокла-лынн авад калхмн: сүрхүлүнэ болнн ямаран чигн сүв-селснэ школын педсоветнин күчүдврт орулж чадх зевтэ. Тингдл мө-дл аялнн бээтхн селдэв, ча-дмгар ухалхнн болн эврэ бн-ийн үүдгч кевар үүдлннн сү-рмжлгдана.

Н. СТЯЖКИН,
ТАСС-ин корр.
СТАВРОПОЛЬ

ТҮРГЭР БОЛН КИМДЭР

Три протока нерта селэнд шнн гермүд тосхгдсн бүкл үүлүлннд бээрн колхознн төв-чир бүүрэн йөрвэ. Эн саамд селэнэ амтн «Астраханьагро-промышленн» производствени негалт областл түрүн болж мөһолитн технологарт тосхн гермүднн энн болн.

Цуг бийнн зүрһан күүнэс бүрдгдсн бригад нурвн до-лян хонгнн дунд гер тосхна. Тинм герт дөрлжк метр бо-лн тоосхннр болхда тавн ар-санд кимд болнэ

АСТРАХАНЬ,
ТАСС.

ШОВУ ОСКЭЧНРИН ӨӨН

Шову өсклннэ «Краснодар-ское» производствени негалт бүрдгдлэ хөрн тавн жил бо-лн. Мел днтэ 25 жнл хооран күчнн бичн, «арл кодрж йовх фабрикэ болн фермс негдла-нэ өк коллектив бүрдлснн. Тегэд атр цагин бээдгт дөч һар шовуна фабрик тосхгдэ.

тохма кергин эдл-ахүс бүртэ-гдэ, анкубатормүд эдлврт ору-лгдэ. Олэ негалт жнл болнн 100 мннн һар тонн шовуна мөх болн жува бар өндг харһ-жана.

КРАСНОДАР,
ТАСС.

СОЦИАЛЫН ТӨР ШИНЭР ХАЬЛГДЖАНА

Шин советск парламентин барсн тематэ хүслн — энти советск гражднмүдиг мате-риалнн тетклннэ тускар якар килмжлнн, хамгин түрүнн пенсионермүднн, инвалидамүднн, жальн бай болн социальн халхас снн теткар уга эмтнэ тускар. Теднэ зөрннн пенсин туск нераллгтэ заканмүдт орж ода. Терүг бээдлннд СССР-ин Деед Советин ветеранмүднн болн инвалидамүднн кергүдэр бээх комитет шунж орлснн. Тер кедлмш янж кедлснэ бол-иргч зүраснн тускар ТАСС-ин корреспондент Р. Задунай-скийд комитетин ахлч Н. В. Босенко келж өгчана:

—1956 жнлд пенсин туск за-кан инфляц болжхн йовдлгч, жнрлнн үн өөдлжхнн онь-таа авсн үгэ, колхозникүднн болн кедлмшчирн пенсин кемжн ала биш кевтэн үлэ-снн, пагсэ эрт өнгрсн эмтнэ өрк-бүлмүд килмжх уга үлэ-снн. Тегэд бүрдгдснн доми-тет төр заовчнн СССР-ин правительствн СССР-ин Деед Советни халхаврт орулж өгсн «Сннн пенсэр тетклнн болн социальн тусамж күрглннэ ас-руллһар бачм кесг-үүлдврмү-

дин тускэ зака бээдлннд их омыган өгв. Терүг Деед Со-ветин түрүн сессь дээр батлж авлнн 20 һар сай күүнэ жнр-лнн бээдлгч йерулх арб өгн.

Төрүнэ хөөн «СССР-т граж-данмүдиг пенсэр тетклннэ тус-кэ» болн «СССР-т дээнэ пе-рчирннр пенсэр тетклннэ тус-кэ» СССР-ин закана проект-мүдэр чиртэ кедлмш келдэ. Эн хойр закан нүг үлсин күү-длөрнн хөөн Деед Советин нурвгч сессь дээр батлгдж авгдла, удалт үүлэврт орхнн.

Алдр Диллөрнн 45-ч жилин өмнө алдр Төрскөн хөрсгч дээд орлччирнн болн инва-лидамүднн бөөрнн бээдлгч ас-руллннн түгж правительствнн тогтворнр бээдлннд чигн ко-митет шунж орлв. Дээд ор-лччирнн болн инвалидамүднн пенсин шнн закан өн жилин хулнн сарас авн үүлдврт ор-хнн.

Комитетин члел ода СССР-т бээх инвалидамүдиг социальн харелһна туск закана «Зү мет ветеранмүднн болн инва-лидамүднн туск яргч цагин ча-длмшчирн проектмүд бээдлн-нэ кедлмш келжана. Тер доку-ментст медатэ болн чяал уга

эмтнэ некарнн оньгт авгдхмн. Улгүрнн, төрүнн темдгисн ин-валидамүднн болн ветеранмү-днн төлө эрмд дасхлнн, теднэ төлө предприятимүдэр болн организацисвр шишлн агс-дсн шнн кедлмшч, орм бүрлэ-лнн эврэ материалнн кергнн йерулхнн дөн болх.

Ахрар келхд, шнн закард һар-һалһна мана гүжрлгт ода эко-номическ тогтур уга цаг ир-жөх кемд, залгдлг рынк бол-вчн пенсионермүдт күнд бол-х, тегэд тедн невич вткмжтэ бээтхэ гнннд тер кедлмш ке-жанавднн.

Ветеранмүднн болн инва-лидамүднн төлө закана халхар бээх льготмүднн олзлхнн бо-лн харж үлдэхнн тускар арб бээх һазрт шунж үүлдннэчнн. Улгүрнн, СССР-ин Деед Совет иргч финансов жнлин зүрв болжмөт халхал, өрк-чүг-ннн экономическ бээдл кедү кунл бээсн болвчн, били би-чкүдүнн пенсэ дээр 350 сай арслн немлннн күчннн — тедн төрөнсн авч инвалидамүд, за-дусн дээдэ үксн бөлүсн күү-кд үлс.

1990 жнлин намрин сессьд Деед Советин депутатир-члел

дин хэлэврт маднэ бээдсн дээ-нэ, күч-көлснэ, ветеранмүднн мэдэтэ болн кедлж чадшгэ эмтнлэ харлчннэ государствени политикнн хэлц орулгд-хмн.

Дорд үзгнн Европас болн Монһлас советск пергнн хар-һсна. Өармин болн Флотия пе-рчирнн тоонннн байрулснэ, дээнэ ээрм производствнн гражднскн хуврулснэ «шт перчирнн», теднэ тоод пенси-онермүдиг патырар тетклннэ төр йнн чиниртэ болж ода. Эн төрнн комитет зөөа бурт-клннн авн. Эн төрмүдиг СССР-ин харелтын Министерствнн наалк ведомствени һардвр янж халхажхнн тускар дараин нег сүүвр дээрн халхэр бээна-вннэ.

Келхд, СССР-ин үлсин де-путатирннн негдгч съезд түрү-лч социальн политикнн зүг пен-син шнн заканмүдэс эхлх зев-тэ гүсн индлврмүднннннрлһ-һар СССР-ин Деед Совет кун тал зөгжхнн лантэ. Те-гэ чигн авснн түрүн жнлэ комитетни кедлмш таяалн үр-си уга гнж санжана.

ТАСС.

Таньлдтн: американск номт Хоңһр Уланов

В. Морозовни цокси зург.

Х. УРАНОВ.

Улан чирэһэрн харһлцад

Халымг улсын алдр «Жаңһрин» 550-ч жилин өөн гүр- гүдэн орчм. Өдгэ цагт өдр болһн Халымг танһчд байрһн көрг-үүлдүрмүд давуулджана. Тер мет өдр болһн Халымг- гин улс «Жаңһрин» өөнөг төмдгүлхэр һазадын ордуһас ирсн эврә махн-цусна амтһла харһж теднә бээдә-жирһл- лә таһлджана. Эн туст келхд, бас тһнм нег харһлт Эл- стһн политһческ гегән-герһн герт ноха сарһн 21-д бол- ла. Эн өдрт бээрн халымгуд США-д болн ФРГ-д бээдг халымгудла харһлтан кев.

Халымг улсын алдр «Жаңһрин» 550-ч жилин өөн гүр- гүдэн орчм. Өдгэ цагт өдр болһн Халымг танһчд байрһн көрг-үүлдүрмүд давуулджана. Тер мет өдр болһн Халымг- гин улс «Жаңһрин» өөнөг төмдгүлхэр һазадын ордуһас ирсн эврә махн-цусна амтһла харһж теднә бээдә-жирһл- лә таһлджана. Эн туст келхд, бас тһнм нег харһлт Эл- стһн политһческ гегән-герһн герт ноха сарһн 21-д бол- ла. Эн өдрт бээрн халымгуд США-д болн ФРГ-д бээдг халымгудла харһлтан кев.

Халымг улсын алдр «Жаңһрин» 550-ч жилин өөн гүр- гүдэн орчм. Өдгэ цагт өдр болһн Халымг танһчд байрһн көрг-үүлдүрмүд давуулджана. Тер мет өдр болһн Халымг- гин улс «Жаңһрин» өөнөг төмдгүлхэр һазадын ордуһас ирсн эврә махн-цусна амтһла харһж теднә бээдә-жирһл- лә таһлджана. Эн туст келхд, бас тһнм нег харһлт Эл- стһн политһческ гегән-герһн герт ноха сарһн 21-д бол- ла. Эн өдрт бээрн халымгуд США-д болн ФРГ-д бээдг халымгудла харһлтан кев.

Улан чирэһэрн харһлцад

Һазадын ордуһт бәәх халымгудла болсн харһлт

Халымг улсын алдр «Жаңһрин» 550-ч жилин өөн гүр- гүдэн орчм. Өдгэ цагт өдр болһн Халымг танһчд байрһн көрг-үүлдүрмүд давуулджана. Тер мет өдр болһн Халымг- гин улс «Жаңһрин» өөнөг төмдгүлхэр һазадын ордуһас ирсн эврә махн-цусна амтһла харһж теднә бээдә-жирһл- лә таһлджана. Эн туст келхд, бас тһнм нег харһлт Эл- стһн политһческ гегән-герһн герт ноха сарһн 21-д бол- ла. Эн өдрт бээрн халымгуд США-д болн ФРГ-д бээдг халымгудла харһлтан кев.

Халымг улсын алдр «Жаңһрин» 550-ч жилин өөн гүр- гүдэн орчм. Өдгэ цагт өдр болһн Халымг танһчд байрһн көрг-үүлдүрмүд давуулджана. Тер мет өдр болһн Халымг- гин улс «Жаңһрин» өөнөг төмдгүлхэр һазадын ордуһас ирсн эврә махн-цусна амтһла харһж теднә бээдә-жирһл- лә таһлджана. Эн туст келхд, бас тһнм нег харһлт Эл- стһн политһческ гегән-герһн герт ноха сарһн 21-д бол- ла. Эн өдрт бээрн халымгуд США-д болн ФРГ-д бээдг халымгудла харһлтан кев.

Халымг улсын алдр «Жаңһрин» 550-ч жилин өөн гүр- гүдэн орчм. Өдгэ цагт өдр болһн Халымг танһчд байрһн көрг-үүлдүрмүд давуулджана. Тер мет өдр болһн Халымг- гин улс «Жаңһрин» өөнөг төмдгүлхэр һазадын ордуһас ирсн эврә махн-цусна амтһла харһж теднә бээдә-жирһл- лә таһлджана. Эн туст келхд, бас тһнм нег харһлт Эл- стһн политһческ гегән-герһн герт ноха сарһн 21-д бол- ла. Эн өдрт бээрн халымгуд США-д болн ФРГ-д бээдг халымгудла харһлтан кев.

Иргчин тускар ухалж

Валерий Базисов, Николай... (text continues with names and descriptions of events)

Иргчин тускар ухалж

Валерий Базисов, Николай... (text continues with names and descriptions of events)

ТУ

МОСКВА

ЭЛСТ

Ноха сарин 27,

САРН өдр

Негдгч программ: 6.30—120 минут. 8.35—«Лифт для промжуточного человека». Девн серийтә худ. фильм. 1-ч сери. «Федька». 9.15—Футбо-

Ноха сарин 28,

МИГМР өдр

Негдгч программ: 6.30—120 минут. 8.35—«Лифт». Худ. фильм. 1-ч сери. «Федька». 9.45—«Кинопанорам». 11.25—«Бичкәдүн нег час». 12.25—«Коллаж». 12.30, 16.00—«Цаг». 16.15—«Көгжм, меңдә». 17.15—«Наука эңгәс». 18.00—Политическ күүндүрмүд. 18.30—«Цаг. 19.00—Актуальн интервью. 19.10—«Приключения растений». 8-ч сери. 19.35—«Төгрг ширә». «Немшир—орсмуд: 20 жила үлһлн». 20.20—«Лифт для промжуточного человека». 1-ч сери. «Федька». 21.00—«Цаг. 21.40—«Ковбой». Фильм-балетһн премьер. 22.00—«Үгә». Литературн-художественн программ. 00.00—ТСН.

Ноха сарин 29,

УЛМЖ өдр

Негдгч программ: 6.30—120 минут. 8.35—«Лифт для промжуточного человека». Худ. фильм. 2-ч сери. «Начальник». 9.45—«Үгә». Литературн-художественн программ. 11.45—Шүлгч М. Матусовскин саялд. 12.30, 16.00—«Цаг. 16.15—«Көгжм, меңдә». 17.00—«Док. фильмин премьер. 17.15—Мультифильм. 17.30—Бичкәдүн нег час. 18.30—«Цаг. 19.00—«Приключения растений». 9-ч сери. 19.30—«Күн болн закан». 20.30—«Лифт для промжуточного человека». 2-ч сери. «Начальник». 21.00—«Цаг. 21.40—«Коллаж». 21.45—«Глембаи». Худ. фильм. 1-ч сери. 22.30—«Док. фильмин премьер. 17.45—«Арһн зурһа күрәд уга болн терһнәс ах амтһла». 18.30—«Цаг. 19.00—Актуальн интервью. 19.10—ЦТ-н көрһгәс. Н. Л. Андрониковһн аһи үгһи келәрмүд. 20.15—«Лифт для промжуточного человека». 3-ч сери. «Товарищ Арһипов». 21.00—«Цаг. 21.40—МВД-н иергәлтә эңгәжәнә. 21.50—«Глембаи». Худ. фильм. 2-ч сери. 22.30—«Оперт лүдәтә телевизонн клуб. 23.40—ТСН.

Ноха сарин 30,

ПҮРВӨ өдр

Негдгч программ: 6.30—120 минут. 8.30—«Лифт для промжуточного человека». 2-ч сери. «Товарищ Арһипов». 9.45—«Күн болн закан». 10.45—Композитор О. Инавола харһлһн. 11.25—Бичкәдүн нег час. 12.25—«Коллаж». 12.30, 16.00—«Цаг. 16.15—Бичкәдүт—фильм. «Руди в гостях».

